

Ks. Grzegorz POTRZEBOWSKI*

ANAMNETYCZNY CHARAKTER SAKRAMENTU BIERZMOWANIA W UJĘCIU BPA WACŁAWA ŚWIERZAWSKIEGO

Treść: Wstęp, 1. Anamneza w sakramencie bierzmowania. 1.1. *Bierzmowanie jako żywa pamiątką uświęcającego działania Parakleta*, 1.2. *Aby bierzmowanie nie było sakramentem pożegnania z Kościołem*; 2. Bierzmowanie anamnezą Pięćdziesiątnicy; 3. Martyria w życiu bierzmowanego; Zakończenie; Streszczenie; Summary: Anamnestic character of the sacrament of confirmation in the grasp of bishop Wacław Świerzawski; Bibliografia

Słowa kluczowe: anamneza, bierzmowanie, liturgia, misterium, obrzęd

Key words: anamnesis, confirmation, liturgy, mystery, ceremony

Wstęp

Sakrament chrztu rozpoczyna w człowieku życie wiary i łaski. Jednakże wymaga ono umocnienia i pomnożenia. Tego dokonuje Duch Święty w kolejnym sakramencie wtajemniczenia chrześcijańskiego, jakim jest bierzmowanie. Duch Święty jest Darem i Miłością Ojca i Syna¹. On zstępuje w najgłębsze rejony ludzkiego serca. Czyni je ofiarne. Jako ogień miłości spala je na chwałę Ojca przez Chrystusa. To spalanie bierzmowanego dokonuje się w klimacie i dynamizmie świadectwa wiary i miłości.

1. Anamneza w sakramencie bierzmowania

1.1. Bierzmowanie jako żywa pamiątką uświęcającego działania Parakleta

Bierzmowani otrzymują w darze samego Ducha Świętego. Doświadczają głębszego zjednoczenia z Chrystusem i większej zażyłości z Parakletem. Ta zażyłość wymaga spełnienia wstępnego warunku przez kandydata do bierzmowania, mianowicie stanu łaski.

*Autor, dr liturgiki, jest księdzem diecezji radomskiej. Pracuje w duszpasterstwie parafialnym w Białobrzegach Radomskich. Artykuł jest oparty na jego pracy doktorskiej *Anamnetyczny wymiar liturgii w ujęciu bpa Wacława Józefa Świerzawskiego*, której obrona miała miejsce na UKSW, 28 kwietnia 2015 roku.

¹ Zob., Jan Paweł II, Encyklika *Dominum et Vivificantem*, o Duchu Świętym w życiu Kościoła i świata, Rzym 1986, nr 41.

Kandydaci mają oczyścić się na przyjęcie daru Ducha Świętego przez skorzystanie z sakramentu pokuty. Natomiast ich bardziej intensywne modlitwa otwiera ich umysły i serca na przyjęcie Jego mocy i łaski w duchu uległości i dyspozycyjności. Zażyłość bierzmowanego z Parakletem dokonuje się na zasadzie współpracy z Nim w klimacie Jego misji uświęcenia.

Bierzmowanie jest żywą pamiątką uświęcającego działania Ducha Ojca i Syna. W Kościele łacińskim udziela tego sakramentu zasadniczo biskup po chrzcie, w wieku rozeznania, dorosłym zaś w odpowiednim momencie ich życia². Natomiast, jeśli chrześcijanin znajduje się w niebezpieczeństwie śmierci bierzmowania może udzielić każdy prezbiter. *Kościół chce bowiem, by żadne z jego dzieci, nawet najmniejsze, nie odchodziło z tego świata nie ubogacone Duchem Świętym i darem pełni Chrystusa* (KKK 1314).

Znakiem wskazującym na uświęcającą obecność Ducha Świętego w sakramencie bierzmowania jest olej. W Kościele łacińskim jest on koniecznym elementem w udzielaniu tego sakramentu. Bierzmowania udziela się bowiem przez namaszczenie krzyżmem na czole ochrzczonego, którego dokonuje się wraz z nałożeniem ręki, i wypowiedzenie formuły sakramentalnej: *Przyjmij znamię Daru Ducha Świętego – Accipe signaculum doni Spiritus Sancti* (KKK 1300). To znamię stanowi *charakter* sakramentu. On udoskonala kapłaństwo wspólne wiernych, otrzymane na chrzcie. Bierzmowany otrzymuje też moc publicznego wyznawania wiary w Chrystusa. Staje się Jego urzędowym świadkiem.

Istotnym skutkiem sakramentu bierzmowania jest pełne wylanie Ducha Świętego. On zaś udziela swoich darów. Już chrzest daje zdolność życia i działania według natchnień Ducha Świętego. On bowiem w sakramencie chrztu rozlał obficie życie Boże w sercu neofity. Bierzmowanie ten dar pomnaża (KKK 1303). Dary Ducha Świętego wylane na bierzmowanego są trwałymi nadprzyrodzonymi dyspozycjami, które uzdalniają go do uległości

² Obrzęd bierzmowania może być sprawowany podczas Mszy św., jak też poza nią. Obrzęd bierzmowania podczas celebracji Eucharystii rozpoczyna się po Ewangelii. Wtedy następuje prezentacja kandydatów indywidualnie – jeśli jest ich mało lub ogólnie. Proboszcz lub inna osoba upoważniona zwraca się do kandydatów: Niech przystąpią ci, którzy mają przyjąć sakrament bierzmowania. Czyta listę: wywołany mówi: Jestem. Następnie prezentujący kandydatów mówi do biskupa: Czcigodny Ojcze, w imieniu zebranej tu wspólnoty wierzących proszę o udzielenie sakramentu bierzmowania wybranej młodzieży z parafii N. Następuje homilia. Natomiast podczas bierzmowania poza Mszą św., po czytaniach następuje prezentacja kandydatów. Proboszcz prosi biskupa: Czcigodny Ojcze, Kościół święty prosi przeze mnie o udzielenie sakramentu bierzmowania zgromadzonej tu młodzieży (zgromadzonym tu wiernym) parafii N. Biskup pyta: Czy młodzież ta wie (wierni ci wiedzą), jak wielki dar otrzymuje (otrzymują) w tym sakramencie i czy przygotowała się (przygotowali się) należycie do jego przyjęcia? R. Jestem przekonany, że wszyscy przygotowali się do bierzmowania, uczestniczyli bowiem przez szereg dni w słuchaniu słowa Bożego i wspólnej modlitwie oraz przystąpili do sakramentu pokuty i pojednania. Biskup do kandydatów: Droga młodzieży (Drodzy Bracia i Siostry) powiedzcie przed zgromadzonym tu Kościołem, jakich łask oczekujecie od Boga w tym sakramencie? Kandydaci odpowiadają: Pragniemy, aby Duch Święty, którego otrzymamy, umocnił nas do mężnego wyznawania wiary i do postępowania według jej zasad. Wszyscy mówią: Amen, zob. *Obrzędy bierzmowania dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, wyd. III, Katowice, Księgarnia św. Jacka (= OB.), 2019, s. 21-22 i 36-37.

i posłuszeństwa natchnieniom Parakleta (KKK 1830). Te dary doskonałą cnoty, których zadatek neofita otrzymał w sakramencie chrztu, a które są dobrymi sprawnościami, dynamizującymi życie chrześcijanina. Jest siedem darów Ducha Świętego: mądrość, rozum, rada, męstwo, umiejętność, pobożność i bojaźń Boża (KKK 1299). Stanowią one obdarowanie udoskonalające naturalne i nadprzyrodzone życie wiernych. Ułatwiają wypełnianie funkcji hierarchicznych, zadań apostoelskich oraz innych posług dla duchowego dobra bierzmowanego oraz bliźnich (KK 4). Św. Paweł wspomina, że Bóg obdarza i rozpala swoje charyzmaty także w pasterzach Kościoła, dając im ducha bojaźni, mocy i miłości oraz trzeźwego myślenia (2 Tm 1,6-7).

Dzięki darom Ducha Pocieszyciela bierzmowany ma przynosić owoce, ubogacające wspólnotę Kościoła. Dla niego samego są one znakami uświęcającej ingerencji Parakleta, który kształtuje umysł i serce człowieka, by osiągnął wieczną chwałę. Św. Paweł wylicza dziewięć owoców Ducha Świętego. Są to: miłość, radość, pokój, cierpliwość, uprzejmość, dobroć, łagodność, wierność i opanowanie (Ga 5, 22-23).

Uświęcająca obecność Ducha Ojca i Syna kształtuje w bierzmowanym nowe egzystencjalne relacje z Kościołem, który jest ludem Bożym, wspólnotą wiary, nadziei i miłości. Bierzmowanie pogłębia kapłańską godność ochrzczonych. Bierzmowani wraz z hierarchią podejmują różne formy działalności apostoelskiej, której celem jest uświęcenie siebie, bliźnich, i budowanie Mistycznego Ciała Chrystusa. Jedność Kościoła jest zasilana darami Parakleta. Dzięki ich mocy bierzmowani coraz ściślej wiążą się z Kościołem. Oni swą eklezjalną więź przeżywają w określonej miejscowej wspólnotcie. Tam uczestniczą w celebracjach liturgicznych, w życiu sakramentalnym, a także pełnią swoją misję apostoelską, dając świadectwo o Bogu swoim życiem.

Bierzmowanie uzdalnia do apostołatu. Wybierzmowani mają prawo do zakładania stowarzyszeń kościelnych, do głoszenia orędzia zbawienia ludziom, którzy słabną w wierze, a może już zubożeli na Bożą prawdę i łaskę i żyją tak, jakby Boga nie było. Ich działania wspiera moc Ducha Świętego. On daje ich słowom i czynom moc świadectwa. Ich życie z wiary i odważne wyznawanie imienia Chrystusa czyni ich Jego świadkami w świecie. Wybierzmowany, dzięki darom Ducha Prawdy, ma większą świadomość odpowiedzialności nie tylko za swoje życie i zbawienie, ale pełniejszej współodpowiedzialności za innych ludzi.

Obrzędowość sakramentu bierzmowania jest liturgiczną pieczęcią Ducha Świętego. Jest też znakiem anamnetycznym, aktualizującym Jego uświęcające działanie w bierzmowanym, a przez niego w innych ludziach. Zawiera także obietnice o wymiarze eschatologicznym. Ci bowiem, którzy przyznają się do Chrystusa, zostaną przez Niego wyznani przed Ojcem w niebie (Mt 10, 32-33).

Bierzmowanie ożywia łaskę kapłaństwa wspólnego, które od przyjęcia chrztu uzdalnia *nowego człowieka* do oddawania Bogu kultu w duchu i prawdzie. Udział bierzmowanych w kapłaństwie Chrystusa jest wyrażony namaszczeniem olejem krzyżma. Ten udział w kapłaństwie powszechnym zainicjował sakrament powtórnych narodzin. Przez duchowe odrodzenie i namaszczenie Duchem Świętym ochrzczeni są konsekrowani na święte kapłaństwo (KKK 1535). Lud kapłański jest uzdolniony do sprawowania liturgii Kościoła, do pełnego życia sakramentalnego, ale także do udzielania niektórych sakramentów. Ochrzczony i wybierzmowany może w sytuacji konieczności udzielić chrztu, narzeczeni zaś udzielają sobie sakramentu małżeństwa. Bierzmowanie jako sakrament Ducha Świętego posiada wewnętrzną moc do kształtowania w wiernych postaw, które prezentował Jezus. Mogą Go naśladować w posłuszeństwie Ojcu oraz bezinteresownej miłości wobec bliźnich. W czasie celebracji Eucharystii bierzmowani mogą wykonywać funkcje liturgiczne, które nie wymagają święceń, i z Chrystusem stawać się miłym darem Ojcu niebieskiemu.

1.2. Aby bierzmowanie nie było sakramentem pożegnania z Kościołem

Duch Święty działający w sakramencie bierzmowania jest Pocieszycielem, którego Jezus posyła od Ojca. Jest Duchem Prawdy, który od Ojca pochodzi. On też jest Świadkiem o Chrystusie i uzdalnia bierzmowanych do świadczenia o Nim (J 15, 26-27). Kandydaci do bierzmowania podczas przygotowania do przyjęcia tego sakramentu poznają i ugruntowują naukę Chrystusa oraz poznają Jego świadków, zwłaszcza Apostołów, także męczenników w dziejach Kościoła. Oni bowiem są heroicznymi świadkami wiary a ich przykład jest zawsze aktualny.

Bp Świerzawski był świadomy, że jego wybierzmowanym diecezjanom wiele brakuje z dynamizmu heroicznym świadków wiary. Stwierdził, że jego pasterska obserwacja i refleksja teologiczna nad stanem ich religijnej wiary, oraz nad ich udziałem w liturgii sakramentalnej i życiu apostołskim, prowadzi do stwierdzenia, że są oni bierni apostołsko i tkwią w stagnacji duchowej. Zadawalają się minimum życia chrześcijańskiego, które niejednokrotnie jest bardziej wyrazem tradycji religijnej niż świadectwem żywej wiary. U źródeł tej bierności i stagnacji duchowej leży między innymi niezadowolające rozumienie sakramentu bierzmowania, jego istoty i roli jako sakramentu chrześcijańskiego świadectwa³. Ta sytuacja jest wynikiem m.in. braku odpowiedniej katechezy na temat bierzmowania i konsekwencji z niego wypływających dla życia chrześcijanina. Bp Wacław widział potrzebę reformy i odnowy formacji przed bierzmowaniem, zwłaszcza w odniesieniu do dorosłych religijnie zaniedbanych. Ta potrzeba wynikała z dobrego rozeznania sytuacji w diecezji i pa-

³ W. Świerzawski, *Instrukcja dla duchowieństwa i wiernych diecezji sandomierskiej dotycząca sakramentu bierzmowania dorosłych*, „Anamnesis” 14 (1997/98), s. 33-36.

sterskiej troski o powierzony lud Boży w diecezji sandomierskiej. Wpisywała się ona jednoznacznie w realizację woli Chrystusa Pana, który polecił Apostołom: idźcie, nauczajcie, chrzycijcie (Mt 28,19) i dawajcie świadectwo (Dz 1,8)⁴.

Bierzmowanie trzeba widzieć, pouczał bp Wacław, w kontekście chrześcijańskiego wtajemniczenia. Jest ono bowiem miejscem i sposobem doświadczania odkupienia dokonanego przez śmierć i zmartwychwstanie Chrystusa. Odkupienie jest dziełem Boga – Trójcy. Ono wciąż i na różne sposoby jest uobecnianie w sakramentach Kościoła. W paschalnym akcie chrztu Chrystus zanurza katechumena w misterium swej paschy i rodzi go dla siebie (J 3,5). Nadaje neoficie godność dziecka Bożego. W sakramencie bierzmowania Duch Prawdy daje poznanie prawdy objawionej przez Ojca i Syna (J 14,26; 16,13). Udziela też mocy do jej wyznawania i obrony⁵. W Eucharystii wcielony Syn Boży daje ochrzczonym samego siebie w Komunii sakramentalnej, przypominając jednocześnie, że Jego pragnieniem jest, aby komunikujący trwali w Nim i stanowili jedno ze sobą (J 17,21).

W liturgii jest wciąż obecne misterium paschalne Chrystusa. *W naszych czynnościach liturgicznych nic nie jest ważniejsze od rzeczywistej, choć ukrytej obecności Chrystusa przez Ducha*⁶. Liturgiczne *dziś, hodie*, wybrzmiewające w tekstach liturgicznych przypomina, że w liturgii Chrystus ustawicznie kontynuuje dzieło uświęcenia ludzi, żyjących w różnych historycznych epokach Kościoła. Dzięki liturgicznemu *hodie* przyjmujący sakrament bierzmowania są uczestnikami misterium paschalnego Wcielonego Słowa⁷.

Sakramenty chrześcijańskiego wtajemniczenia, łącząc się ze sobą prowadzą wyznawców Chrystusa do coraz pełniejszej dojrzałości. Ona zaś manifestuje się w Kościele i w świecie życiem prawdziwie chrześcijańskim. Jest to forma pełnienia posłannictwa właściwego całemu ludowi chrześcijańskiemu, w szczególny sposób bierzmowanym⁸. Bp Świerżawski uczył, że działanie Ducha Świętego w sakramencie bierzmowania w szczególny sposób kształtuje i dynamizuje życie ochrzczonych. Dokonuje się to w trzech podstawowych wymiarach, mianowicie: w nauczaniu, liturgii i świadectwie. Formacja przez nauczanie ma na celu doprowadzanie kandydata do bierzmowania do poznania Boga Biblii, nie filozofii. Formacja liturgiczna, dzięki mistagogii, ma go wprowadzić w tajemnicę Boga i Jego zbawczego dzieła, które jest uobecnianie w sakramentach. Dynamizm świadectwa wyraża się nade wszystko w spełnianiu przykazań Bożych z miłości do Niego. Moc do

⁴ Tamże, s. 33.

⁵ Jan Paweł II, Encyklika *Dominum et Vivificantem*, dz. cyt., nr 41.

⁶ Jan Paweł II, List *Vicesimus quintus annus*, Rzym 1988, nr 10.

⁷ W. Świerżawski, «Pieśń nad pieśniami» modlitwą kapłana, Sandomierz 2000, s. 354.

⁸ *Wprowadzenie ogólne*, w: *Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych* (= OCWD), Katowice 2009, Księgarnia św. Jacka, nr 2.

takiego działania daje Paraklet. Dlatego przygotowanie do bierzmowania, polecał Pasterz sandomierski, winno obejmować trzy dziedziny tworzące pełnię życia chrześcijańskiego, mianowicie: katechezę, życie sakramentalne i moralność⁹.

Dotychczasowy sposób przygotowania do sakramentu bierzmowania dorosłych nie spełniał tych kryteriów. Niejednokrotnie kandydaci do bierzmowania w wieku pokatechizacyjnym zgłaszają się po dłuższej przerwie w formacji religijnej. Często są przynaglani zamiarem zawarcia sakramentalnego związku małżeńskiego. Ich stopień religijnego zaangażowania i motywacja są zróżnicowane. Bardzo często są niewystarczające. W takiej sytuacji przygotowanie dorosłych do sakramentu bierzmowania nie było zindywidualizowane. Niedostatecznie uwzględniano ich faktyczny stan duchowy. Przygotowanie polegało zazwyczaj na wyegzekwowaniu od kandydata odpowiedzi na pewną ilość teoretycznych pytań. To nie stwarzało jednak możliwości wniknięcia w praktykę chrześcijańskiego życia kandydata i podjęcie choćby krótkiej formacji sakramentalnej.

Bp Świerzawski widział owocność przygotowania do bierzmowania w konieczności uwzględnienia powiązania, istniejącego między poszczególnymi sakramentami, a zwłaszcza sakramentami inicjacji chrześcijańskiej. Jedność inicjacyjna chrztu, bierzmowania i Eucharystii sprawia, że żaden z nich nie może być rozumiany ani przeżywany niezależnie od pozostałych (KPK kan. 842, § 2). Dlatego też w formacji przygotowującej do przyjęcia danego sakramentu winna być wyeksponowana ta więź. To pomoże wdrożyć kandydata w całościowe katolickie rozumienie misterium zbawienia, dokonującego się *tu i teraz, hodie* za pośrednictwem sakramentów.

Przygotowanie do bierzmowania winno być traktowane jako dopełnienie chrztu. Powinno prowadzić do pogłębiania wiedzy o sakramencie chrztu oraz jego przesłania, które jest zobowiązaniem, aby żyć jak dziecko Boże, pełniąc wolę Boga, który jest najlepszym Ojcem. W przypadku dorosłych kandydatów jest konieczne pogłębienie rozumienia sakramentów pokuty i Eucharystii, które przecież przyjmują od czasu do czasu. Bardzo ważne jest ożywienie praktyki życia sakramentalnego, ale także modlitwy, która ma ożywiać codzienne wyrzekanie się grzechu i wyznawanie wiary przez życie z wiary. Pomocą w tym może być powtórzenie odnowienia przyrzeczeń chrzcielnych poza Wigilią Paschalną (KL 71).

Dostateczne przygotowanie do sakramentu bierzmowania wymaga odpowiednio długiego czasu. Ma to być czas, w którym kandydat może nie tylko zgłębić zasadnicze i wielorakie zagadnienia życia chrześcijańskiego, ale ma możliwość wprowadzenia w życie poznawanych prawd. W tym czasie jest sprzyjający klimat do kształtowania umiejętności współpracy z łaską

⁹ W. Świerzawski, *Instrukcja dla duchowieństwa i wiernych diecezji sandomierskiej*, dz. cyt., s. 34.

otrzymywaną w regularnych spotkaniach z Chrystusem w sakramencie pokuty i Eucharystii. Kandydat w okresie przygotowawczym powinien podjąć rzetelną pracę nad sobą, by spotkanie z Bogiem przez Ducha w sakramencie bierzmowania było rzeczywiście ubogaceniem go w procesie postępu na drodze chrześcijańskiego wtajemniczenia (kan. 879). A inicjacja chrześcijańska polega na wejściu w tajemnicę zbawienia i potwierdzeniu wspólnoty z Chrystusem w Jego Kościele przez praktykę obyczajów ewangelijnych¹⁰.

Przygotowanie do bierzmowania, tak polecił bp sandomierski, winno odbywać się w oparciu o rok liturgiczny. Okres formacji do bierzmowania winien trwać nie krócej niż trzy miesiące. W tym okresie kandydat będzie mógł przeżyć ze wspólnotą Kościoła przynajmniej jeden z ważnych okresów liturgicznych: paschalny, Bożego Narodzenia, czy okres adwentu lub Wielkiego Postu.

Odpowiedzialnym za przygotowanie do sakramentu bierzmowania jest proboszcz, lub wyznaczony przez niego prezbiter (kan. 890). On w rozmowie kwalifikacyjnej winien bliżej poznać kandydata, który nie tylko okaże metrykę chrztu, czy świadectwo sakramentalnego małżeństwa, ale zechce szczerze przedstawić stan swojego życia chrześcijańskiego. Jest to okazja do poznania dotychczasowej formacji kandydata przez katechezę, także jego życia sakramentalnego i moralnego. Taka rozmowa może być dobrą okazją do poznania przyczyn zaniedbania i zapóźnienia religijnego.

Formacja do bierzmowania prowadzona w parafii, stanowił bp Wacław, winna objąć sześć katechez zbiorowych, w przypadku wielu kandydatów, lub indywidualnych. Problematyka przygotowania dalszego winna objąć takie zagadnienia, jak: wiara w Jezusa Chrystusa, Boga Wcielonego, który prowadzi do Ojca w Duchu Świętym, i świadome wyrażanie tej wiary, poczynając od zrozumienia i poprawnego wykonywania znaku krzyża. Problematyka winna przybliżyć całą historię zbawienia, zatem od sytuacji ludzi z raju po grzechu pierworodnym aż do tajemnicy odkupienia, dokonanego przez Wcielonego Logosa. Kolejny temat to umieranie dla grzechu, by żyć dla Boga. Program przygotowania proponował, aby skupić refleksje na sensie i znaczeniu chrzcielnego *wyrzekam się i wierzę*. Ważnym zagadnieniem jest rozumienie Kościoła jako wspólnoty ochrzczonych. Oni jako wierzący w Chrystusa mają świadczyć o Nim. Kościół jest koniecznym narzędziem zbawienia. Ono dokonuje się mocą paschalnego Zbawiciela we wspólnocie ludu Bożego.

Miejszem rzeczywistego spotkania z Bogiem Wcielonym są sakramenty święte. Ich celebrowanie jest uprzywilejowanym miejscem proklamacji słowa Bożego, które pozwala poznać Chrystusa i w Niego głębiej uwierzyć. Kolejne zadanie w ramach przygotowania do

¹⁰ Tamże, s. 34.

sakramentu bierzmowania to pogłębienie sensu uczestnictwa w niedzielnej mszy świętej, także rozbudzanie pragnienia przyjmowania Komunii św. Ta problematyka ma istotne znaczenie dla życia ludzi ochrzczonych. Koniecznym warunkiem nieustannego nawracania się ochrzczonego jest sakrament pokuty i pojednania. Ten sakrament winien być przedmiotem szczególnie uważnej refleksji. Ona ma pomóc kandydatom, by potrafili w rachunku sumienia umiejętnie konfrontować swoje życie ze słowem Bożym. Pogłębiona refleksja pomoże rozbić bezduszne schematy i formuły spowiedzi, czasem powtarzane na zasadzie wyuczonego *wierszyka*.

Kandydat do bierzmowania winien zrozumieć, że istotą tego sakramentu jest przyjęcie Ducha Świętego, który jest światłem na ludzkich drogach. On jest źródłem mocy w dochowaniu wierności Chrystusowi, realizując w życiu określone powołanie. Przynależność do określonego stanu, wykonywanie określonego zawodu, czy spełnianie jakiegokolwiek posługi apostołskiej w Kościele, jest kształtowaniem nowego oblicza świata¹¹.

Nowy program przygotowania do bierzmowania przewidywał, żeby kandydat oprócz udziału w katechezach tematycznych przynajmniej raz na dwa tygodnie mógł się spotkać na indywidualnej rozmowie z katechistą. Była to okazja do wyjaśnienia ewentualnych trudności związanych z formacją katechizmową, czy sakramentalną, względnie moralną. Podczas takiego spotkania kandydat miał się wykazać znajomością polecanej lektury. Formacja jednak nie sprowadza się tylko do wiedzy. Powinna mu pomóc w procesie szczerego nawrócenia i ożywienia życia sakramentalnego, zwłaszcza owocnego przeżywania spowiedzi i rozbudzić pragnienie częstej, nawet coniedzielnej, Komunii Świętej.

Bardzo ważną sprawą w formacji do sakramentu bierzmowania, pouczał Pasterz sandomierski, jest uczenie się dialogu z Bogiem w liturgii. Ten dialog trzeba wypracowywać w modlitwie. Ona, tak tłumaczył bp Wacław, kształtuje umiejętność słuchania słowa Bożego w liturgii mszalnej. Wyjaśniał, że modlitwa prowadzi i uzdalnia do uległości oraz do posłuszeństwa woli Boga. Słowo Boże budzi wiarę i uzdalnia do życia z wiary, co wyraża się w pełnieniu Bożych przykazań w życiu codziennym. Tak dokonuje się duchowy postęp bierzmowanego i budowanie wspólnoty eklezjalnej, w której żyje.

Przygotowanie bliższe do sakramentu bierzmowania, tak stanowił bp sandomierski, winno być połączone z egzaminem z wiadomości religijnych i rozumienia nauki Chrystusa. Miał też upewnić odpowiedzialnego za przygotowanie do bierzmowania, o właściwych motywach kandydata do przyjęcia tego sakramentu. Kandydat okazując autentyczność nawrócenia, także wolę kontynuowania pracy nad sobą, skorzysta przed bierzmowaniem z

¹¹ Tamże, s. 36.

sakramentu pokuty. Biskup zachęcał, aby to była spowiedź generalna. Sakrament bierzmowania i przyjęcie Komunii Świętej podczas mszy obrzędowej stanowią sposoby przyjęcia zbawczego obdarowania, którego udziela zmartwychwstały Kyrios tym, którzy zostali napełnieni Duchem Świętym¹².

Bp Świerzawski w trosce o właściwe przygotowanie do bierzmowania oraz owocne życie bierzmowanych w Kościele domagał się odpowiednich świadków tego sakramentu. Przypominał, że może nim być ten, kto ukończył szesnaście lat życia. Biskup diecezjalny może dla słusznej przyczyny zezwolić na wyjątek od tej zasady. Świadek bierzmowania winien być wybierzmowany i po inicjacji eucharystycznej. Winien prowadzić życie zgodne z wiarą. Świadkiem może być rodzic chrzestny. On w ten sposób będzie kontynuował swoją troskę o chrześniaka, towarzysząc mu w jego duchowym wzrastaniu. Nie może być świadkiem osoba pozostająca w karach kościelnych, ani naturalni rodzice kandydata (kan. 874). Bierzmowanie utrwała ochrzczonych w *byciu* w Kościele i *byciu* Kościołem¹³.

2. Bierzmowanie anamnezą Pięćdziesiątnicy

Prorocy starotestamentowi zapowiadali, że Duch Pana spocznie na oczekiwany Mesjaszu. A stanie się tak ze względu na Jego zbawcze posłannictwo. Mesjaszem jest Jezus. Mesjańska godność wcielonego Syna Bożego została objawiona i potwierdzona przez zstąpienie Ducha Świętego podczas Jego chrztu w Jordanie. Jan Chrzciciel widział znak gołębi-cy, symbol Parakleta. Odtąd, Jezus poczęty za sprawą Ducha Świętego, będzie urzeczywistniał całe swoje życie i swoją misję w pełnej jedności z Duchem Świętym, którego Ojciec daje Mu z niezmierzonej obfitości (KKK 1286).

Chrystus chciał, aby pełnia Ducha była nie tylko Jego udziałem. Obiecywał Jego wylanie na ludzi, by z nich utworzyć lud mesjański. Taki sens miała m.in. rozmowa z Nikodemem o ponownym narodzeniu z wody i Ducha (J 3,5), także dialog z Samarytanką o oddawaniu czci Bogu w Duchu i prawdzie (J 4, 24), jak też zapowiedź umocnienia uczniów mocą z wysoka do kontynuowania misji Pana (Dz 1,5; 11,16). Obiecany Duch będzie Parakletem (J 14,15), Duchem Prawdy (J 14,17; J 15,26), który nauczy uczniów wszystkiego i przypomni im słowa Jezusa (J 14,26).

Tę obietnicę Jezus wypełniał stopniowo. Najpierw, zaraz po swym zmartwychwstaniu, już w dniu swej rezurekcji, przekazał Ducha Świętego uczniom w wieczerniku, by Jego mocą odpuszczali grzechy. Mieli więc w mocy Parakleta przekazywać ludziom dar miłosierdzia. Jest on owocem śmierci i zmartwychwstania Wcielonego Słowa (J 20, 22-23). W

¹² Tamże, s. 35.

¹³ Tamże, s. 36.

sposób zdumiewający wylał Ducha Świętego w dniu Pięćdziesiąticy. Otrzymali go jeszcze pełniej Apostołowie, ale także ci, którzy uwierzyli ich słowom i przyjęli sakramentalny chrzest. Napelnieni Duchem Świętym zaczęli głosić *wielkie dzieła Boże*. A Piotr apostoł wytłumaczył, że to wylanie Ducha jest znakiem czasów mesjańskich (Dz 2, 11. 17-21).

Wydarzenie z dnia Pięćdziesiąticy dokonało się w klimacie wiary i nawrócenia, które zainicjował kerygmat paschalny głoszony przez Apostołów. Słuchanie słowa Bożego prowadzi do wiary, która jest przyjęciem Jezusa za swojego Pana i Zbawiciela. Moc Ducha Świętego stanowiła źródło charyzmatów, koniecznych do apostołskiej posługi ewangelizacyjnej (Dz 2,1-4). Apostołowie napelnieni w dniu Pięćdziesiąticy mocą Parakleta zaczynają chrzcić wierzących w Jezusa. Czynią to w imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego, na odpuszczenie grzechów. Ewangelizacja poprzedzająca chrzest pomogła słuchaczom orędzia zbawienia przyjmując dynamizm Pięćdziesiąticy. Ochrzczenie zostali napelnieni Duchem Ojca i Syna.

Chrystus przez sakramenty udziela członkom swego Kościoła Ducha Uświęciciela (KKK 1076). Sakrament bierzmowania jest skutecznym znakiem obdarowania ochrzczonego Jego mocą. Duch Święty jest darem paschalnego Kyriosa dla całego Kościoła. W tym sakramencie ochrzczeni otrzymują pełne wylanie Ducha prawdy, jak został On udzielony apostołom i przez nich ochrzczone w dniu Pięćdziesiąticy. Wydarzenie z dnia Zielonych Świąt jako uwieńczenie Pięćdziesiąticy paschalnej Chrystusa powtarza się w wymiarze osobistym i jednostkowym w życiu każdego ochrzczonego w sakramencie bierzmowania. Ten sakrament jest widzialnym znakiem misterium Pięćdziesiąticy paschalnej, uobecnianego w liturgii Kościoła. Tak to misterium wchodzi w osobiste życie poszczególnych członków Ludu Bożego. Sakrament bierzmowania uwiecznia w Kościele łaskę Zielonych Świąt¹⁴. Dzieje się to nade wszystko przez posługę biskupów, następców apostołów, lub prezbiterów, jak to jest praktykowane w Kościołach Wschodnich, a w określonych przypadkach także w Kościele łacińskim. W obrządku łacińskim zwyczajnym szafarzem bierzmowania jest biskup. Jego posługa jako następcy Apostołów, który posiada pełnię sakramentu święceń, oznacza ściślejsze zjednoczenie bierzmowanych z Kościołem, z jego apostołskimi początkami i jego posłaniem do dawania świadectwa o Chrystusie (KKK 1313).

Pięćdziesiątница Paschalna dokonująca się w życiu bierzmowanego owocuje wieloma skutkami. One mają ścisły związek z przyjętym wcześniej chrztem. Sakrament bierzmowania powoduje nade wszystko wzrost i pogłębienie łaski chrzcielnej. Ugruntowuje ochrzczone w godności synostwa Bożego, dzięki czemu mogą mówić do Boga *Abba, Ojcze*. Jednocześnie jeszcze mocniej z Chrystusem i pomnaża dary Ducha Świętego, których

¹⁴ Paweł VI, Konstytucja apostołska *Divinae consortium naturae*, OB, s. 9-13.

zaczątki zostały przekazane wraz z łaską Bożą w sakramencie powtórnych narodzin¹⁵.

Bierzmowani otrzymują dar Ducha Świętego przez włożenie rąk szafarza sakramentu¹⁶. Ten gest poprzedza jego wezwanie do modlitwy skierowane do całego zgromadzenia: *prośmy Boga Ojca wszechmogącego, aby łaskawie zesłał Ducha Świętego na te przybrane dzieci swoje*. Wybrzmiewa także prośba o zesłanie Jego darów¹⁷. Gest włożenia rąk na kandydatów oraz namaszczenie, któremu towarzyszą słowa formuły sakramentalnej: *Przyjmij znamię Daru Ducha Świętego*, wskazują na przekazywanie Ducha Świętego jako Daru¹⁸. Jego symbolicznym znakiem jest namaszczenie krzyżem. Duch Święty w bierzmowaniu jest Darem uwielbionego Kyriosa dla Kościoła. Bierzmowani otrzymują ten Dar, dzięki czemu miłość Boża zostaje obficie rozlana w ich sercach (Rz 5,5).

Obdarowanie Duchem Świętym ma formę aktu liturgicznego. Liturgia zaś jest anamnezą zbawczych czynów Boga, które zostały dokonane w historii a są sakramentalnie uobecnianie w czynnościach liturgicznych. W obrzędzie bierzmowania kandydaci uczestniczą w uobecnienu misterium Chrystusa ukrzyżowanego i zmartwychwstałego. On przekazuje Ducha Świętego jako swój pierwszy dar dla wierzących¹⁹. Kandydaci pojedynczo podchodzą do biskupa, albo jeśli przemawiają za tym okoliczności, biskup podchodzi do każdego z nich. Świadek bierzmowania kładzie prawą rękę na ramieniu kandydata. On, albo sam kandydat, podaje imię²⁰. Wtedy biskup wielkim palcem prawej ręki, zwilżonym krzyżem, kreśli znak krzyża na czole kandydata. Wypowiada przy tym formułę sakramentalną. Włącza do niej

¹⁵ Zob. K. Romaniuk, *O siedmiu darach Ducha Świętego*, Warszawa 1992, s. 8-9.

¹⁶ Papież zdecydował, „aby odnowienie obrzędów bierzmowania objęło także samą istotę obrzędu sakramentalnego, naszą najwyższą powagą Apostolską postanawiamy, by w przyszłości w Kościele łacińskim zachowano następującą zasadę: Sakramentu bierzmowania udziela się przez Biskup zwilża wielki palec prawej ręki krzyżem i kreśli nim znak krzyża na czole kandydata mówiąc: N., „Przyjmij znamię Daru Ducha Świętego”, Paweł VI, dz. cyt., s. 15; „Sakramentu bierzmowania udziela się przez namaszczenie krzyżem na czole, którego dokonuje się wkładając rękę na głowę i przez słowa: „Przyjmij znamię Daru Ducha Świętego”, zob. *Wprowadzenie teologiczne i pastoralne*, nr 9, OB, s. 17.

¹⁷ OB, nr 24, 25.

¹⁸ Kongregacja Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów (09.06.1972), wyjaśniła, że nakreślenie krzyżem znaku krzyż a na czole kandydata jest równoznaczne z nałożeniem ręki. Nie ma konieczności odrębnego nakładania ręki na głowę osoby bierzmowanej, wystarczy sam gest nałożenia krzyża kciukiem, samo bowiem takie namaszczenie posiada znaczenie nałożenia rąk, zob. *Notitiae* 1972, s. 281.

¹⁹ *Czwarta modlitwa eucharystyczna*, MR, s. 328*-333*.

²⁰ OB i KPK nie wspominają o nowym imieniu bierzmowanego. Łączność bierzmowania z chrztem domaga się zachowanie przy bierzmowaniu imienia chrzcielnego. Taką praktykę uzasadnia cała tradycja wczesnochrześcijańska, gdy sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego były udzielane łącznie. Rozdzielenie tych sakramentów w Kościele zachodnim zapoczątkowało praktykę nowego imienia, jako dodatkowego patrona ze względu na sakrament bierzmowania. Taka praktyka była znana w VI w. Potwierdza ją Grzegorz z Tours († 594). Potwierdzenie takiej praktyki zawiera Pontificale Romanum z XII wieku. Istnienie takiego zwyczaju na ziemiach polskich potwierdza Pontyfikał lwowski z XIV w., statuty synodu krakowskiego biskupa Nankiera z 1320 roku, także statuty synodu przemyskiego biskupa Macieja Janiny z 1415 roku, oraz kodeksy z XVI wieku, zob. D. Skrok, *Bierzmowanie w życiu chrześcijanina*, Radom 2003, s. 116.

imię kandydata²¹. Brzmi ona tak: *N... przyjmij znamię Daru Ducha Świętego*²². Bierzmowany odpowiada: *Amen*, co oznacza, wierzę, że Duch Święty stał się moim Darem. Biskup kieruje do wybierzmowanego życzenie pokoju: *Pokój z tobą*, na co ten odpowiada: *I z duchem twoim*.

Signaculum doni Spiritus Sancti – *znamię daru Ducha Świętego* to pieczęć sakramentu. Jest ona znakiem konsekracji na wzór Jezusa z Nazaretu i zobowiązaniem do trwania w komunii z Ojcem²³. Bierzmowany nie otrzymuje jeszcze w pełni samego Daru, lecz jego zapowiedź. Wyrażenie *znamię Ducha* wskazuje na doświadczenie w wierze osoby Ducha Prawdy, który przenika głębokości Boga samego (1 Kor 2,10). Dla bierzmowanych jest zaczątkiem uczestnictwa w dobrach wiecznych (2 Kor 1, 22). Duch Święty daje charakter Chrystusa na kształt znamienia czy pieczęci (Ap 7,214).

Gest namaszczenia wskazuje na udział bierzmowanego w namaszczeniu Jezusa, który jest Namaszczony – Pomazaniec – Chrystus – Mesjasz. Jezus z Nazaretu stał się Chrystusem dzięki namaszczeniu przez Parakleta. Jego namaszczenie dokonało się w tajemnicy wcielenia Syna Bożego, zostało potwierdzone podczas Jego chrztu w Jordanie oraz przy zmartwychwstaniu Słowa Wcielonego. Dzięki królewskiemu namaszczeniu Duchem Świętym ukazała się w pełni Boża moc Nauczyciela z Nazaretu (por. Hbr 1,8-13; Ap 3, 21-22). On po zmartwychwstaniu stał się Duchem ożywiającym ludzi.

Namaszczenie olejem jest symbolem wzrostu Kościoła, aż dojdzie On do tej pełni, w której Bóg odsłoni całkowicie bogactwa chwały swego misterium zbawienia (Kol 1,27). Wonny olej w bierzmowaniu, przygotowany z oliwy i wonnego balsamu, jest symbolem woni Chrystusa, którą chrześcijanie winni roznosić po świecie. Jest także znakiem radości z uczestnictwa w przyszej chwale zbawionych, którą już *teraz* przeżywają trwając w Chrystusie. Bierzmowany jest powołany i uzdolniony do kontynuowania w świecie mesjańskiej misji Chrystusa, który był namaszczony Duchem Świętym²⁴.

²¹ Konferencja Episkopatu Polski, *Instrukcja duszpasterska dotycząca sakramentu bierzmowania* (16.01.1975), nr 11: w: *Dokumenty duszpastersko - liturgiczne Episkopatu Polski 1966- 1998*, Cz. Krakowiak, L. Adamowicz (opr.), Lublin 1999, s. 31-36: „Na podstawie starodawnego zwyczaju polskiego, kandydat może wybrać sobie patrona bierzmowania. Przed namaszczeniem należy podać biskupowi imię bierzmowanego oraz wręczyć kapłanowi asystującemu biskupowi kartkę z kancelarii parafialnej lub rektoralnej upoważniającą do przyjęcia sakramentu bierzmowania”. Wybór nowego imienia nie jest obligatoryjny. Ma raczej charakter dydaktyczny. Oznacza świętego patrona, który przez modlitwę wstawienniczą będzie orędownikiem bierzmowanego. Życiorys świętego może być dla niego, w pewnym sensie, programem życia. Wybierzmowany ma kroczyć ku świętości. Pomocą będzie mu życie patrona, który rozwijał w sobie cnoty i charyzmaty.

²² OB, nr 27.

²³ Zob. A. Jankowski, *Duch Święty dokonawcą zbawienia. Nowy Testament o posłannictwie eschatologicznym Ducha Świętego*, Kraków 2003, s. 85.

²⁴ W starożytnej kulturze wschodniej namaszczenie olejem i balsamem symbolizowało radość, obfitość, zdrowie i siłę, które miały towarzyszyć namaszczoneму przez całe życie, zob. A.C. Calivas, *Życie sakramentalne, Prawosławie. Światło wiary i źródło doświadczenia*, red. K. Leśniewski, J. Leśniewska,

Obrzęd namaszczenia podczas sakramentu bierzmowania udziela chrześcijaninowi charakteru Chrystusa i włącza w Jego posłannictwo. Ono dokonuje się mocą Parakleta, który posłany przez Ojca w imieniu Chrystusa nieustannie uczy i przypomina wszystko, co Jezus mówił i czynił (J 14,26).

Bp Świerzawski zauważył, że charakter sakramentalny można rozumieć także w sensie psychologicznym. Przez interwencję Boga w momencie sprawowania sakramentu bierzmowania ochrzczony otrzymuje niejako osobowość Chrystusa. Zostaje ubogacony darami Parakleta, które kryją w sobie dynamikę ciągłego rozwoju. Takie rozumienie osobowości bierzmowanego opiera się na świadectwie proroka Izajasza, że na odrośli z pnia Jessego, *spocznie Duch Pański, duch mądrości i rozumu, duch rady i męstwa, duch wiedzy i bojaźni Pańskiej. Upodoba sobie w bojaźni Pańskiej. Nie będzie sądził z pozorów ni wyrokował według pogłosek; raczej rozsądzi biednych sprawiedliwie i pokornym w kraju wyda słuszny wyrok. Różgą swoich ust uderzy gwałtownika, tchnieniem swoich warg uśmierci bezbożnego. Sprawiedliwość będzie mu pasem na biodrach, a wierność przepasaniami lędźwi* (Iz 11,1-5), oraz tekstach św. Pawła, który poucza, że Bóg zbawił nas przez obmycie odrażdżające i odnawiające w Duchu Świętym, którego wylał na nas obficie przez Jezusa Chrystusa, *Zbawiciela naszego, abyśmy, usprawiedliwieni Jego łaską, stali się w nadziei dziedzicami życia wiecznego* (Tt 3,5-7). Pomoc łaski Ducha Świętego przyczynia się do rozwoju i dojrzałości wszystkich darów. Ma je przeprowadzić od formy załączkowej do owocującej pełni, tak w wymiarze indywidualnym, jak i społecznym. W tym drugim przypadku dary Ducha Świętego nazywają się charyzmatami. *Wszystkim objawia się Duch dla [wspólnego] dobra. Jednemu dany jest przez Ducha dar mądrości słowa, drugiemu umiejętność poznawania według tego samego Ducha, innemu jeszcze dar wiary w tymże Duchu, innemu łaska uzdrawiania w jednym Duchu, innemu dar czynienia cudów, innemu prorocтво, innemu rozpoznawanie duchów, innemu dar języków i wreszcie innemu łaska tłumaczenia języków. Wszystko zaś sprawia jeden i ten sam Duch, udzielając każdemu tak, jak chce* (1 Kor 12, 8-11). Kościół Wschodni uczy, że sakrament bierzmowania powoduje w bierzmowanym rozwój zmysłów duchowych²⁵.

Duch Święty daje bierzmowanemu uzdolnienie do nowego wewnętrznego czucia, słyszenia i widzenia, także do innego niż ludzkie miłowania. Jest to swoisty nadprzyrodzony zmysł odniesienia do Boga. On przejawia się najwyraźniej w darze modlitwy. Ludzie nim obdarzeni nie tylko rozumieją potrzebę modlitwy, ale ją miłują. Staje się ona w ich życiu czymś bardzo istotnym. Modlitwa to przecież dialog z Bogiem. Wielką rolę w życiu bierzmowanego

Prawosławna Diecezja Lubelsko-Chełmska, Lublin 1999, s.184-185.

²⁵ W. Świerzawski, *Instrukcja dla duchowieństwa i wiernych diecezji sandomierskiej*, dz. cyt., s. 30.

odgrywa taki dialog, realizowany spontanicznie w różnych porach dnia. Podczas, gdy ludzie, którzy modlitwy nie rozumieją i nie miłują, poświęcają jej zdawkowo kilka chwil, to rozumiejący i miłujący ją chcieliby wciąż trwać na modlitwie. To od Ducha Świętego pochodzi odczuwanie *smaku* modlitwy. Św. Paweł wyraził to tak: *gdy nie umiemy się modlić tak, jak trzeba, sam Duch przyczynia się za nami w błaganiach, których nie można wyrazić słowami*. On przychodzi z pomocą naszej słabości (Rz 8,26-27).

Człowiek bierzmowany wspomagany przez Ducha potrafi ufnie wsłuchiwać się w zbawczy dialog, który na modlitwie inicjuje Bóg. On oczekuje odpowiedzi człowieka. Ludzki szept modlitewny, także święte modlitewne milczenie, są wyrazem pragnienia wejścia i utwierdzenia się na drodze do świętości. Duch uczy tego, czego chce Bóg. Kto potrafi słuchać *mowy* natchnień Ducha Świętego, ten będzie owocnie przeżywał swoje powołanie do świętości²⁶.

Sakrament bierzmowania, który przedłuża w pewien sposób w Kościele łaskę Pięćdziesiątnicy i ożywia oraz dynamizuje łaskę chrztu, korzysta z gestu włożenia ręki na głowę bierzmowanych. Do tego gestu dodano obrzęd namaszczenia wonną oliwą, krzyżmem. Tak obrzędy uobecniają misterium Chrystusa, który namaszczony Duchem Świętym, wprowadza bierzmowanych w tajemnicą swoich czynów zbawczych (Dz 10, 38). Ich uczestnicy to chrześcijanie, czyli tak jak Chrystus *namaszczeni* mocą z wysoka, Parakletem (KKK 1292)

Namaszczenie bierzmowanego sprawia, że on uczestniczy głębiej w posłaniu Jezusa Chrystusa, który swą misję wykonywał w mocy Ducha Świętego. Dzięki Parakletowi całe życie bierzmowanego staje się wonnością Chrystusa miłą Bogu. Niezatarcie *znamię*, pieczęć Ducha Świętego, staje się nie tylko symbolem Jego osoby, ale znakiem jej Boskiego autorytetu, który będzie potwierdzał i wzmacniał świadectwo bierzmowanego. Apostoł Narodów tak to wyjaśnia: *Tym zaś, który umacnia nas wspólnie z wami w Chrystusie i który nas namaścił, jest Bóg. On też wycisnął na nas pieczęć i zostawił zadatek Ducha w sercach naszych* (2 Kor 1, 21-22). Pieczęć Ducha Świętego jest znakiem całkowitej przynależności bierzmowanego do Słowa Wcielonego i trwałego oddania się na Jego służbę. Oznacza także ustawiczną opiekę Bożą nad nim na ziemi i będzie dla bierzmowanego znakiem rozpoznawczym podczas jego wielkiej próby eschatologicznej (KKK 1296).

3. Martyria w życiu bierzmowanego

Liturgia sakramentu bierzmowania domaga się od kandydatów do tego sakramentu pewnej dojrzałości osobowej. Ma się ona wyrażać nade wszystko w zrozumieniu sensu pracy nad sobą. A ta nie jest jakąś formą samozbawienia, ale ufną współpracą z łaską

²⁶ Tamże, s. 32.

sakramentu chrztu. Łaska chrzcielna jest ożywiana mocą innych sakramentów świętych. Tak rozwija się życie Boże, zaszczerpione w sakramencie powtórnych narodzin. O tę świadomość pyta biskup kandydatów do bierzmowania: *Powiedzcie przed zgromadzonym tutaj Kościołem, jakich łask oczekujecie od Boga w tym sakramencie?* Pytani deklarują: *Pragniemy, aby Duch Święty, którego otrzymamy, umocnił nas do mężnego wyznawania wiary i do postępowania według jej zasad.* To jest odpowiedź człowieka, który poważnie myśli o swoim życiu. Pozostali uczestnicy przyjmują tę deklarację mówiąc głośno *Amen*, co znaczy: niech się tak stanie²⁷.

Kandydaci pragną, aby Duch Święty przemienił ich słabość w moc. Ta moc Boża chce przeniknąć całą ich osobę. Ona daje też uzdolnienia do życia z wiary i mężnego jej wyznawania wobec ludzi. Boża moc będzie ich wspierać w postępowaniu według zasad Ewangelii, nawet wtedy, gdy dokoła będą one ośmieszane i ostentacyjnie lekceważone. Kandydaci są więc świadomi tego, o co w tym sakramencie chodzi.

Liturgiczny dialog jest formą przedstawienia kandydatów, ale także wstępnym sprawdzianem, że spełniają najważniejszy warunek do przyjęcia ich do grona wspólnoty świadków wiary. Tym warunkiem jest ich wola otwierania się w posłuszeństwie wiary, na natchnienia Ducha Świętego. Księga obrzędów bierzmowania przewiduje homilię. Jest ona integralnym elementem obrzędu. Podaje nawet wzór homilii. Homilia biskupa winna mieć podobną strukturę jak w załączonym wzorcu. Szafarz sakramentu przypomina, że apostołowie jako pierwsi z uczniów Chrystusa otrzymali Ducha Świętego w dniu Pięćdziesiątnicy. Ich następcy, biskupi, otrzymali władzę dopełnienia chrztu przez przekazywanie Jego uświęcającej mocy bierzmowanym. Biskup mając władzę apostołską udziela w epoce Kościoła pieczęci daru Ducha Świętego tym, którzy wcześniej zostali odrodzeni przez chrzest. Teraz jej udzieli obecnym kandydatom. Paraklet, Dar Chrystusa zmarłychwstałego, ożywi przez posługę biskupa ludzkie serca Bożą miłością i umocni w nich wiarę. Obdarzy też różnymi darami, aby ochrzczeni mogli owocnie realizować swoje powołanie we wspólnocie Kościoła. W takim klimacie będą doświadczać uświęcającej mocy Parakleta. Kandydaci, którzy za chwilę otrzymają Ducha Świętego, staną się w doskonalszy sposób obrazem Chrystusa i członkami Jego Kościoła²⁸. Ten doskonalszy sposób oznacza pełniejszą świadomość chrześcijańską, przenikniętą miłością Uświęciciela. Oni zjednoczeni z Chrystusem i wspierani mocą Parakleta będą świadczyc o zbawczej męce i zmarłychwstaniu Wcielonego Słowa oraz służyć bliźnim na wzór Jezusa, który nie przyszedł po to, aby Mu służyli, ale aby służyć²⁹.

²⁷ OB, nr 31.

²⁸ OB, nr 22.

²⁹ W. Świerżawski, *Eucharystia Chrystusa i Kościoła*, Kraków 1982, s. 184.

Homilia wzorcowa kończy się znamieną zachętą: *A teraz, zanim otrzymacie Ducha Świętego, wspomnijcie na wiarę, którą wyznaliście na chrzcie albo, którą wasi rodzice i chrzestni wyznali razem z Kościołem w dniu waszego chrztu*. Szafarz zachęca kandydatów do uświadomienia sobie, jakie miejsce w ich życiu zajmuje wiara. W ich refleksji mogą pojawić się wspomnienia sytuacji, kiedy, być może, nie bardzo wiedzieli jaką zająć postawę. A życie byłoby o wiele bogatsze, gdyby starali się zająć stanowisko zgodne z nauką Jezusa Chrystusa. Życie zgodne z Jego wskazaniem i przykazaniem owocuje wewnętrznym pokojem i zrozumieniem sensu spotykanych trudności w życiu Ewangelią i świadczeniu o Chrystusie.

Odnowienie przyrzeczeń chrzcielnych przez kandydatów do bierzmowania rozpoczyna się od pytania o ich gotowość zdecydowanego wyrzeczenia się szatana, wszystkich jego spraw i pokus. To pytanie przypomina ludziom, już jakoś duchowo dojrzałym i zbliżającym się do bierzmowania, że szatan działa w świecie. On kusi, podobnie jak Chrystusa na pustyni, pokusą chleba, znaczenia i sławy oraz pokusą pożądania. Zdecydowane *wyrzekam się* kandydata jest wyrazem jego woli uczestniczenia w kategoriach Jezusa: *Idź precz, szatanie* (Mt 4, 10). Bierzmowany otrzyma moc, aby odtąd zawsze takie *precz* wypowiadać w chwilach szatańskich pokus.

Bp Świerzawski swoją refleksję o świadectwie bierzmowanych wpisywał w kontekst historyczny kształtowania się obrzędowości tego sakramentu. Przypominał, że w pierwotnym Kościele sakramentu bierzmowania udzielano dojrzałym ludziom. Oni wykazywali się już stałością w swoich przekonaniach. Udzielano go bezpośrednio po przyjęciu sakramentu chrztu. Następnie wybierzmowani neofici uczestniczyli w sposób pełny w celebracji Eucharystii.

Doświadczenia Kościoła zachodniego po edykcji mediolańskiej z 313 r. spowodowały znaczne zmiany w dotychczasowych praktykach inicjacyjnych chrześcijan. Z czasem praktyka chrztu dorosłych ustąpiła zwyczajowi chrztu dzieci. W IV w. nastąpiło oddzielenie chrztu i bierzmowania. Uzasadniano je tym, że do sakramentu bierzmowania potrzebny jest dojrzały wybór. Wtedy też nastąpiła zmiana nazewnictwa sakramentu. Dotychczasowe *sfragis, signaculum, consignatio* – pieczęć, znak, naznaczenie znakiem krzyża, lub *chrisma, unctio* – namaszczenie, staje się wzmocnieniem, *bebaiosis*, aż po bierzmo, bierwiono, tram – czyli mocnej poprzecznej belki, którą stosowano w celu podtrzymywania konstrukcji domu, jako wsparcie w dźwiganiu dużych obciążeń³⁰.

³⁰ Występują również inne określenia tego sakramentu np. *manus impositio* (gr. *cheirotesia* – włożenie rąk), *perfectio* (udoskonalenie), *consummatio* (uwieńczenie), *signaculum spiritus* (znak, pieczęć duchowa), *robur* (energia, moc) a od V w. przyjęła się nazwa *confirmatio* (umocnienie), zob. W. Świerzawski, *Przyjmij znamię daru Ducha Świętego - bądź apostołem Chrystusa*, „Anamnesis” 14 (1997/98), s. 29-32; W. Schenk,

Bierzmowany bierze na siebie różne obciążenia. Jedne realizuje w swoim życiu osobistym, inne w wymiarze eklezjalnym. Jest on powołany, a jednocześnie zobowiązany do budowania Kościoła. Kościół jako wspólnota, *communio*, tworzy się i rozwija przez dynamizm słowa Bożego i sakramentów. Wszyscy ochrzczeni są włączeni do Kościoła, ponieważ zostali złączeni z Chrystusem ukrzyżowanym i zmartwychwstałym. Poprzez Niego są złączeni z Bogiem Ojcem i Duchem Świętym, który działa w Kościele i go ożywia.

Kościół jako wspólnota jednoczy różne charyzmaty, urzędy i posługi. Bierzmowani mają udział w tych dobrach. Tak duchowo ubogaceni uczestniczą w różnych posługach Kościoła. Dzięki nadprzyrodzonemu zmysłowi wiary i przez życie z wiary uczestniczą w martyrii, czyli świadectwie. To zaś jest ukierunkowane na ewangelizację. Oni są znakami Chrystusa w świecie, który staje się coraz bardziej zlaicyzowany (por. KK 12). Przez czynny udział w liturgii uczestniczą w uświęcającej misji Kościoła (KL 48). Natomiast przez służbę ludziom, czyli diakonię, inspirowaną przykazaniem miłości, mają udział w królewskim urzędzie wcielonego Syna Bożego³¹.

Bierzmowany swoją obecność w świecie przeżywa jako świadectwo. Nie jest ono łatwym świadectwem, ponieważ ciągle trzeba przezwyciężyć swoisty dualizm życia świeckiego i chrześcijańskiego. Świadectwo wymaga stanowczej reakcji wobec współczesnego sekularyzmu, odrzucającego wartości chrześcijańskie. Bierzmowani są wezwani do promowania tych kwestionowanych, a nawet zwalczanych, wartości³². Wybierzmowani są swoistym zaczynem ewangelicznym w mocno laicyzującym się świecie. Ich życie z wiary ma moc przemieniania go w duchu Ewangelii. Jest rzeczą wiadomą, że świadomość eklezjalna wielu bierzmowanych jest płytka, często bardzo powierzchowna. Potrzeba, aby ją pogłębiali i ożywiali poprzez ożywianie w sobie darów, którymi Paraklet ich wyposażył w sakramencie bierzmowania. Winni to czynić przez modlitwę, życie sakramentalne, medytację nad słowem Bożym, i zgłębiając naukę o Kościele.

Zakończenie

Bp Świerzawski w refleksji nad świadectwem bierzmowanych pouczał, żeby bierzmowanie traktować jako bardzo ważny stopień chrześcijańskiego wtajemniczenia, a nie jego szczyt. Szczytem inicjacji chrześcijańskiej, w wymiarze liturgicznym jest Eucharystia. Ona też daje moc, aby stawać się dojrzałym egzystencjalnie.

Liturgia sakramentów świętych, cz. I, Lublin 1962, s. 73; W. Granat, *Sakramenty święte*, cz. II, *Chrzest, bierzmowanie, pokuta*, Lublin 1966, s. 150; C. Bartnik, *Dogmatyka katolicka*, t. 2, Lublin 2003, s. 676; B. Testa, *Sakramenty Kościoła*, Poznań 1998, s. 155.

³¹ Por. J. Dyduch, *Obowiązki i prawa wiernych świeckich w prawodawstwie soborowym*, Kraków 1985, s. 21.

³² Zob. Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Christifideles laici*, Rzym 1988.

Bierzmowanie daje łaski potrzebne do mężnego wyznawania wiary. Eucharystia jest miejscem i sposobem najpełniejszego na ziemi spotkania z osobą Zbawiciela. Bierzmowany jest mocny Chrystusem, gdy Go przyjmuje jako pokarm w Eucharystii. Komunia św. jest pokarmem koniecznym, aby w drodze ku świętości i wieczności być przekonywującym świadkiem Tego, który ludzi umiłował do końca³³.

Streszczenie

Obecność misterium paschalnego Chrystusa w liturgii sprawia Duch Święty. On czyni wydarzenia zbawcze Chrystusa skuteczną anamnezą. W sakramencie bierzmowania Paraklet udoskonala dzieło Chrystusa, rozpoczęte w sakramencie chrztu. Mocą swoich darów uzdalnia człowieka do łatwiejszego poznania Bożej prawdy i skutecznego świadczenie o Bogu, który jest Miłością. On też uzdalnia uczestników sakramentu bierzmowania do ożywiania wiary. Ta zaś aktualizuje zobowiązania chrzcielne. One bowiem staną się zobowiązaniami także sakramentu bierzmowania.

Bpowi Świerzawskiemu bardzo zależało, aby sakrament bierzmowania był dobrze rozumiany i przyjmowany z żywą wiarą przez jego diecezjan. Bierzmowanie bowiem dynamizuje osobowość ochrzczonego. Uzdalnia go także do brania współodpowiedzialności za Kościół, nie *jakiś* Kościół, ale za konkretnych ludzi, z którymi bierzmowany ten Kościół tworzy.

Summary

Anamnetic character of the sacrament of confirmation in the grasp of bishop Waćław Świerzawski

The presence of the Paschal mystery of Christ in the Liturgy is caused by the Holy Spirit. He causes the saving act of Christ effective anamnesis. In the sacrament of confirmation the Paraclete perfects the act of Christ that began in the sacrament of baptism. With the power of His gifts, the Holy Spirit enables a man to get to know the God's truth easier and to give effective testimony about God who is Love. It is the Holy Spirit who enables the participants of the sacrament of testimony to lively faith. Yet, the lively faith brings the baptismal promises up to date as they will become the promises of the sacrament of baptism as well.

Bishop Świerzawski was deeply concerned about the fact the sacrament of baptism was well understood and accepted with a lively faith by his diocesans. It is because the sacrament of confirmation makes the personality of the baptised person dynamic. It also enables them to take the co-responsibility for the Church, not any Church, but the specific people who the confirmed person forms the Church with.

³³ W. Świerzawski, *Sakrament bierzmowania i obrzęd wtajemniczenia dorosłych*, Wrocław 1984, s. 70.

Bibliografia:

- Bartnik, Cz. (2003), *Dogmatyka katolicka, t. 2*, Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Calivas, A. (1999), *Życie sakramentalne, Prawosławie. Światło wiary i źródło doświadczenia*, W: K. Leśniewski K., Leśniewska J. (red.), 184-185, Lublin: Prawosławna Diecezja Lubelsko-Chełmska.
- Dyduch, J. (1985), *Obowiązki i prawa wiernych świeckich w prawodawstwie soborowym*, Kraków: Polskie Towarzystwo Teologiczne.
- Granat, W. (1966), *Sakramenty święte, cz. II, Chrzest, bierzmowanie, pokuta*, Lublin: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.
- Jan Paweł II. (1988), Adhortacja apostolska *Christifideles laici*, Rzym.
- Jan Paweł II. (1986), Encyklika *Dominum et Vivificantem*, Rzym.
- Jan Paweł II. (1988), List apostolski *Vicesimus quintus annus*, Rzym.
- Jankowski, A. (2003), *Duch Święty dokonawcą zbawienia. Nowy Testament o posłannictwie eschatologicznym Ducha Świętego*, Kraków: WAM.
- Konferencja Episkopatu Polski (1975), *Instrukcja duszpasterska dotycząca sakramentu bierzmowania*, W: Krakowiak Cz., Adamowicz L. (red.), *Dokumenty duszpastersko - liturgiczne Episkopatu Polski 1966- 1998*, 31-36, Lublin: Lubelskie Wydawnictwo Archidiecezjalne.
- Obrzędy bierzmowania (2012), Katowice: Księgarnia św. Jacka.
- Obrzędy bierzmowania dostosowane do zwyczajów diecezji polskich (2019). Wyd. III. (21-22; 36-37), Katowice: Księgarnia św. Jacka..
- Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych (2009), Katowice: Księgarnia św. Jacka.
- Paweł VI, (1971), Konstytucja apostolska *Divinae consortium naturae*, W: Obrzędy bierzmowania dostosowane do zwyczajów diecezji polskich, Katowice: Księgarnia św. Jacka, 9-16.
- Romaniuk, K. (1992), *O siedmiu darach Ducha Świętego*, Warszawa: Wydawnictwo Salezjańskie.
- Schenk, W. (1962), *Liturgia sakramentów świętych, cz. I. Initiatio Christiana. Chrzest, Bierzmowanie, Eucharystia*, Lublin: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.
- Skrok, D. (2003), *Bierzmowanie w życiu chrześcijanina*, Radom: Promocyjna Seria Wydawnicza „MiGG” przy Związku Literatów Polskich. Oddział w Radomiu.
- Świerzawski, W. (1997/1998), *Instrukcja dla duchowieństwa i wiernych diecezji sandomierskiej dotycząca sakramentu bierzmowania dorosłych*, „Anamnesis” 14 , 33-36.
- Świerzawski, W. (1982), *Eucharystia Chrystusa i Kościoła*, Kraków: Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy.
- Świerzawski, W. (1984), *Sakrament bierzmowania i obrzęd wtajemniczenia dorosłych*, Wrocław: Wydawnictwo Wrocławskiej Księgarni Archidiecezjalnej.
- Świerzawski, W. (1997/1998), *Przyjmij znamię daru Ducha Świętego - bądź apostołem Chrystusa*, „Anamnesis” 14, 29-32.

Świerzawski, W. (2000), «Pieśń nad pieśniami» modlitwą kapłana, Sandomierz: Hodie Wydawnictwo Diecezjalne.

Testa, B. (1998), *Sakramenty Kościoła*, Poznań: Pallotinum.